

SJEDNOCENÍ ÚZEMNÍHO SYSTÉMU EKOLOGICKÉ STABILITY OKRESU VSETÍN (MIMO CHKO BESKYDY)

Ing. Darek LACINA

*autorizovaný projektant ÚSES při ČKA, Ondráčkova 199/556, Brno
darek.lacina@upcmail.cz*

Na počátku roku 2008 byl na popud Krajského úřadu Zlínského kraje zpracován projekt, jehož cílem bylo sjednotit různé dokumentace územních systémů ekologické stability (dále jen ÚSES) pro území okresu Vsetín mimo Chráněnou krajinnou oblast Beskydy. Sjednocený ÚSES bude sloužit orgánům ochrany přírody a krajiny na úrovni kraje, ale především na úrovni obcí s rozšířenou působností.

Vlastní práce měla dva základní aspekty. Jedním byl rozhodovací proces, jakým způsobem použít stávající dokumentace (kterou skladebnou část z různých návrhů využít), zatímco druhou částí bylo co nejpřesnější vymezení tvaru jednotlivých biocenter a biokoridorů na základě ortofotomapy a dalších mapových podkladů. Veškeré práce byly prováděny v kanceláři pomocí počítače a GIS. Přestože bylo původním záměrem pouhé sjednocení, v konečném důsledku nebylo možné se vyhnout v některých případech výrazným úpravám vedení biokoridorů či umístění biocenter (podrobněji viz níže). Toto řešení bylo usnadněno krajinou Vsetínska, která je většinou velice bohatá na existující kostru ekologické stability, takže bylo možno velice dobře vybírat alternativní řešení.

Jako podklady (vše v digitální podobě) bylo použito:

- Ortofotomapy zájmového území
- ZM 1: 10 000 ZABAGED (vektorová podoba) – především tematické vrstvy říční síť a vrstevnice
- Obrysové lesnické mapy podle jednotlivých přírodních lesních oblastí
- Hranice MZCHÚ
- Hranice VZCHÚ
- Hranice katastrů
- Další pomocné vrstvy

Sjednocované materiály:

- ÚSES CHKO Bílé Karpaty
- Generel ÚSES okresu Zlín
- ÚSES z Koncepce ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje
- oborový dokument zpracovaný pouze pro vybrané katastrální území okresu Vsetín
- ÚSES v digitalizované ÚPD obcí okresu Vsetín

Obecné zásady

Pro přesné vedení hranic jednotlivých vymezovaných skladebných částí (biocenter i biokoridorů) bylo využito kombinace především ortofotomapy a obrysové lesnické mapy. Tyto dva podklady umožňují zohlednit jednak reálnou situaci, ale i základní prostorové

rozdělení lesa a v neposlední řadě (díky tomu, že součástí lesnické mapy je mapa SMO 1:5000) i evidenční členění půdy. Z těchto důvodů se může zdát, že v některých případech jsou hranice BC a BK (při použití pouze ZM 1: 10 000 nebo ortofotomapy) nelogické. Logika se objeví až při promítnutí lesnické mapy.

Při využití ortofotomapy bylo nutno při tvorbě hraniční linie počítat se zkreslujícím působením stínu stromů. I z ortofotomapy bylo možno identifikovat vedení VVN, a tomu v některých případech přizpůsobit vedení hranic BC a BK. Ortofotomapy umožňovaly v mnoha případech odlišit i strukturu lesních porostů (jehličnaté, listnaté, smíšené) a společně s lesnickou mapou i věk porostů, což bylo možno zohlednit při návrhu.

Při porovnání ortofotomapy a lesnické mapy bylo možno odhalit rozsáhlé těžby v lesních porostech. Mnohé porosty, které by se jen při použití lesnické mapy jevily vzhledem k vysokému věku jako vhodné pro biocentrum, už byla zcela vytěžena nebo rozpracována. Proto byl v mnoha případech návrh skladebné části směřován do porostů spíše středního věku, kde je předpoklad dalších několika desetiletí vývoje s možností upůsobit hospodářské zásahy.

V maximální možné míře byla snaha vést hranice BC a BK okrajem lesních porostů. Důvodem je využití ekotonového efektu a snadnější možnost odlišného výchovného postupu při lesním hospodaření (změna druhové skladby, obmýtí, prostorového uspořádání).

V lesích byla snaha vést linii skladebných částí po hranicích oddělení nebo porostů, pouze výjimečně i porostních skupin. V některých případech (především u BK) je vymezení provedeno bez vazby na prostorové rozdělení lesa.

Problémem je interpretace na hranicích katastrů, protože zde je rozpor ve vymezení podle jednotlivých datových vrstev. Především v lese byla brána za základ lesnická mapa (a tím i mapa SMO 1:5000). Mělo by tak být jasné, v kterém k.ú. se vymezený BK (především) nalézá. V okamžiku, kdy byl BK vymežován okolo potoka ve volné krajině, nebyla hranice mezi k.ú. zohledněna.

Při vymežování byl brán i ohled na reliéf (vrstevnice).

Vymezení bylo minimalistické co se týče množství skladebných částí. BK byly vymežovány co nejvíce v maximálních délkách. Naproti tomu biocentra nebyla pojímána v minimálních rozlohách. Jednak je třeba počítat s potřebou min. dvojnásobné rozlohy vlivem hospodaření v lesích, jednak větší výměry byly i důsledkem snahy využít hranic prostorového rozdělení lesa. Oproti původním dokumentacím došlo k výrazné redukci počtu skladebných částí ÚSES lokální úrovně. Díky tomuto přístupu se podařilo výrazně zredukovat i výměru ÚSES oproti podkladovým materiálům.

Při vymežování byla snaha vyhnout se menším soukromým parcelám, které mohou z různých důvodů v budoucnosti znamenat komplikaci při reálné tvorbě ÚSES (např. změna na stavební parcely).

V případě vymezení BK na širším vodním toku do šířky BK zahrnuta i potřeba terestrických společenstev na březích (min. 15 m u LBK).

V dokumentacích s podrobnějším měřítkem bude třeba vyřešit fragmentaci BK komunikacemi, železnicí nebo jinými stavbami.

Zásady vymezení nadregionálního ÚSES

Bylo plně respektováno vymezení v podkladových materiálech. V tomto případě došlo pouze k upřesnění podle aktuálního stavu. Pouze šířka NRBK nebyla v minimálním parametru 40 m ale více. V území se nevyskytovalo žádné NRBC.

Zásady vymezení regionálního ÚSES

Bylo respektováno základní trasování a přibližná poloha RBC. Stejně jako u NRBK i na této úrovni je šířka BK většinou větší než 40 m. Odlišné od podkladů je přesné vymezení RBC (často zmenšení) a především LBC na RBK.

Zásady vymezení lokálního ÚSES

Zde došlo často k výrazným změnám oproti podkladovým materiálům. U BK byla snaha držet minimální šířku 15 m, ale zároveň nevytvářet pouze takto úzké pruhy. Proto bylo využito aktuálního stavu v krajině (ortofotomapy) a LBK jsou zvláště ve volné krajině s proměnlivou šířkou.

V místech, kde je nereálné v budoucnosti ÚSES realizovat (vymezení na menších vodních tocích v údolní zástavbě) nebyl, oproti podkladům, ÚSES vymezován. Přednost byla dána vymezení „terestrických větví“ ve svazích nad obcemi.